

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Jelgavā

2012.gada 24.janvārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
Tiesnesis A.Vīksne,

piedaloties pieteicējai *S.M.*,
 atbildētāja Engures novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Engures novada
 bāriņtiesas pilnvarotajai pārstāvei *M.P.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz
 S.M. (turpmāk tekstā – pieteicēja) pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Engures
 novada bāriņtiesai iepazīstināt pieteicēju ar psiholoģes *I.P.* 2009.gada 26.jūnija
 atzinumu par pieteicējas dēla iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu un
 atlīdzinājumu par personisko un morālo kaitējumu 5 000 latu apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] 2009.gada 16.jūlijā Engures pagasta bāriņtiesā (tagad – Engures novada
 bāriņtiesa; turpmāk tekstā – Bāriņtiesa) saņemts pieteicējas iesniegums ar lūgumu
 izsniegt viņai dokumentu kopijas, uz kuru pamata 2009.gada 2.jūlijā viņa bija
 uzaicināta ierasties uz pārrunām Tukuma novada bāriņtiesā par pieteicējas dēla *A.A.*
 iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu.

Bāriņtiesa ar 2009.gada 23.jūlija vēstuli Nr.1-16/M-20/119 atteicās nosūtīt
 (izsniegt) pieteicējai psiholoģes *I.P.* 2009.gada 26.jūnija atzinumu par pieteicējas dēla
 iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu (turpmāk – Atzinums), pamatojot ar
 Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu, kas nosaka, ka bāriņtiesa neizpauž informāciju,
 kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērnam (...).

[2] 2009.gada 7.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas
 pieteikums par Bāriņtiesas 2009.gada 23.jūlija lēmumu Nr.1-16/M-20/119 daļā
 (turpmāk – Lēmums) par atteikumu sniegt pieteicējai informāciju – Atzinumu un par
 atlīdzinājumu 5 000 latu apmērā par kaitējumu, kas pieteicējai nodarīts ar Lēmumu.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Bāriņtiesai bija pienākums sniegt pieteicējai atbildi pēc būtības uz viņas
 iesniegumu daļā par Atzinumu, jo kā bērna aizbildnei pieteicējai ir visas tiesības
 iepazīties ar jebkuru dokumentu, kas attiecas uz viņas nepilngadīgo bērnu.

[2.2] Pieteicēja norāda, ka ar Bāriņtiesas rīcību pieteicējai ir nodarīts
 personisks kaitējums viņas godam un cieņai, kā arī morālais kaitējums, kas saistīts ar
 pieteicējas padarīšanu par pašas bērna ienaidnieku, liedzot rūpēties par bērnu; ar laiku,
 kas iztērēts tiesas procesiem, pārdzīvojumiem un kaitējumu veselībai, uztraucoties par
 bērna dzīves apstākļiem un morālo klimatu viņa apkārtnē.

[3] Bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumos tiesai norāda, ka pieteicējas
 pieteikums ir nepamatots un noraidāms, pamatojot to ar šādiem apsvērumiem:

[3.1] Bāriņtiesas pienākums ir nodrošināt bērna vai citas rīcībnespējīgas
 personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Jebkādu šaubu gadījumā, ja kādas

rīcības rezultātā, konkrētajā gadījumā – informācijas izpaušanas rezultātā, bērnam var tikt nodarīts kaitējums, bāriņtiesai ir jāvadās no iepriekš minētā principa un tai ir pienākums neizpaust informāciju.

[3.2] Atbildētāja norāda, ka Atzinums ir uzskatāms par konfidenciālu informāciju, jo tas skar nepilngadīgās personas privāto dzīvi – arī pieteicējas dēla attiecības ar pieteicēju un viņa vērtējumu par šīm attiecībām.

[3.3] Atzinuma izpaušanas, lai arī nepilngadīgā bērna mātei, vēlāk varētu radīt nospiedošas sekas uz nepilngadīgā psihi.

[3.4] Lēmumā par atteikumu izsniegt pieteicējai Atzinumu ir norādīta atsauce uz Latvijas Klīnisko psihologu Ētikas kodeksa normām, kas noteic, ka visa informācija, ko psihologs ieguvis no klienta, ir viņa profesionālais noslēpums un šī konfidenciālā informācija par klientu var tikt apspriesta tikai profesionālos nolūkos un tikai ar tām personām, kas tieši piedalās klienta problēmas risināšanā, informējot tās par konfidencialitātes ievērošanas nepieciešamību.

[3.5] Bāriņtiesa uzskata, ka pieteicējas prasījums ir nepamatots, līdz ar to arī pieteicējai ar atteikumu nav nodarīts jebkāds kaitējums.

[4] 2011.gada 2.februārī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā (turpmāk arī - Senāts)ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar Engures novada bāriņtiesas kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 20.aprīļa spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts.

[5] Senāts ar 2011.gada 10.oktobra spriedumu SKA -290/2011 atcēla Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 20.aprīļa spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem.

[7] Tiesas sēdē Bāriņtiesas pārstāve prasījumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos ietvertajiem apsvērumiem.

[8] 2011.gada 17.novembra tiesas sēdē trešā persona A.A. (turpmāk arī –Trešā persona) sava likumiskā pārstāvja tēva klātbūtnē paskaidroja, ka attiecībā uz Atzinumu un pieteicēju – ir lietas ko labāk būtu nezināt, norādot ka viedoklis nav mainījies un Atzinumā minētā informācija pieteicējai nav jāatklāj (*lietas 137.lapa*).

[9] Tiesas sēdē tika uzklautā lieciniece psiholoģe I.P. (*lietas 143.-145.lapa*).

Motīvu daļa

[10] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus un uzklautot administratīvā procesa dalībnieku tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[11] Tiesa konstatē turpmāk norādīto lietas faktiskos apstākļus:

[11.1] 2009.gada 16.jūlijā Bāriņtiesā saņemts pieteicējas iesniegums, kurā lūgts izsniegt viņai dokumentu kopijas, uz kuru pamata pieteicēja tika aicināta ierasties uz pārrunām Tukuma bāriņtiesā par sava dēla iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu (*lietas 37.lapa*);

[11.2] 2009.gada 23.jūlijā Bāriņtiesas priekšsēdētāja ar vēstuli Nr.1-16/M-20/119 (Lēmums) cita starpā informēja pieteicēju, ka Atzinums pieteicējai netiks nosūtīts, pamatojoties uz Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu (*lietas 17.lapa*).

[12] Bāriņtiesas Lēmums, ar kuru ierobežotas pieteicējas tiesības iepazīties ar informāciju (Atzinumu), pamatots ar neizpaužamu informāciju, kas noteikta ar tiesību normu – Bāriņtiesas likuma 17.panta 6.punktu (*bāriņtiesa neizpauž informāciju, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērnam*).

Secināms, ka tiesai ir jālemj par to, vai pieteicējai ir tiesības pieprasīt no Bāriņtiesas minēto informāciju, kā arī iepazīties ar to pilnā apjomā, kas saskaņā ar likumu uzskatāma neizpaužamu informāciju.

[13] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 90.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.

No Satversmes tiesas atziņas par šo normu izriet, ka šī konstitucionālā norma ievada Satversmē ietverto pamattiesību katalogu un norāda uz nozīmi, kādu šīs pamattiesības nostiprināšanai Satversmē piešķīris likumdevējs. Tikai persona, kas zina savas tiesības, spēj tās efektīvi īstenot un – nepamatota aizskārums gadījumā – aizstāvēt taisnīgā tiesā. Līdz ar to Satversme paredz personas subjektīvās publiskās tiesības tikt informētai par tās tiesībām un arī pienākumiem (*sk. Satversmes tiesas 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.2006-12-01 16.punktu*).

Augstākās tiesas Senāts savā praksē ir norādījis: „Tiesības zināt savas tiesības ietver arī tiesības iepazīties ar informāciju, kura ar lielu varbūtību nosaka privātpersonas iespējamību vai, tieši otrādi, neiespējamību aizstāvēt savas subjektīvās mantiskās vai cita rakstura tiesības” (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 24.maija sprieduma lietā Nr.SKA-191/2007 14.punktu*).

Informācijas, ko psihologs iegūst no bērna un izmanto savā atzinumā, fiksēšana un izpaušana ir datu apstrāde Fizisko personu datu aizsardzības likuma izpratnē. Tādējādi šī informācija ir izpaužama, ievērojot Fizisko personu datu aizsardzības likuma normas. Fizisko personu datu aizsardzība likuma 7.pantā uzskaitīti gadījumi, kādos pieļaujama fizisko personu datu apstrāde (tostarp datu nodošana un izpaušana). Viens no gadījumiem, kas atbilstu konkrētajam gadījumam, ir – datu apstrāde ir nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, īstenotu pārziņa vai tās trešās personas likumiskās intereses, kurai personas dati atklāti. Tā kā atbilstoši Civillikuma 177.pantam un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24.pantam vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi (likumiskie pārstāvji) un viņu pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses, pieteicējai principā varētu būt tiesības saņemt informāciju, kas attiecas uz viņas bērnu. Turklāt atbilstoši Civillikuma 181.panta otrajai daļai tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 10.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-290/2011 8.punktu*).

Savukārt atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24.panta piektajai daļai vecāku gribas izpaušmēm attiecībā uz bērnu var noteikt ierobežojumus neatkarīgi no viņu uzskatiem un reliģiskās pārliecības, ja ir konstatēts, ka tās fiziski vai garīgi varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai. Tāpat jāņem vērā šā likuma 9.pants, atbilstoši kuram bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi (šādas tiesības izriet arī no Konvencijas par bērna tiesībām 16.panta un Latvijas Republikas Satversmes 96.panta, *sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 10.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-290/2011 9.punktu*).

Kā norādīts Eiropas Komisijas 29.panta darba grupas (neatkarīgu ekspertu darba grupa personu aizsardzībai attiecībā uz personas datu apstrādi, kas izveidota atbilstoši direktīvas 95/46/EK „Par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti” 29.pantam) 2009.gada 11.februāra atzinumā „Bērnu personas datu aizsardzība”, bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi un iepriekš minētā direktīva to aizsargā. Bērna privātā dzīve jārespektē ikvienam, pat ja tas ir bērna likumiskais pārstāvis. Kaut arī bērnam savu tiesību īstenošanai ir nepieciešams likumiskais pārstāvis, tas nenozīmē, ka bērna pārstāvim ir absolūtas tiesības, jo dažkārt datu aizsardzības tiesības var būt pārākas par vecāka vai cita likumiskā pārstāvja vēlmēm.

Tiesības uz datu aizsardzību vispirms piemīt pašam bērnam, nevis likumiskajam pārstāvim, kas šīs tiesības īsteno.

Arī Bērnu tiesību komiteja ir norādījusi, ka atsevišķos gadījumos mediķiem un citiem profesionāļiem ir jārespektē pacienta, tostarp bērna, konfidencialitāte arī attiecībā ar bērna vecākiem (*sk. Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata. Pilnībā pārstrādāts izdevums, sagatavots UNICEF, autori Reičela Hodgina un Pīters Ņūvels. Bērnu un ģimenes lietu ministrijas oficiālais tulkojums. Apvienoto Nāciju bērnu fonds, 2002, 215.-216.lpp.*).

Fizisko personu datu aizsardzības likuma 7.panta 6.punktā noteikts, ka datu apstrāde (*kas šā likuma izpratnē nozīmē arī datu izpaušanu*) ir atļauta, ja tā nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, īstenotu sistēmas pārziņa vai tās trešās personas likumiskās intereses, kurai personas dati atklāti. No iepriekšminētajām tiesību normām izriet, ka pieteicējai kā ieinteresētajai personai ir daudz plašākas tiesības saņemt jebkura satura informāciju, kas ir tieši saistīta ar viņu un kas ir nepieciešama savu tiesību vai tiesisko interešu nodrošināšanai. Līdz ar minēto secināms, ka pieteicējai izsniedzot tikai to informāciju, kas ir vispārpieejama, tiktu sašaurinātas pieteicējas tiesības saņemt informāciju. Savukārt pieteicējas tiesību apjoms saņemt informāciju jāvērtē kopsakarā ar bērna (*trešās personas*) tiesībām uz datu aizsardzību.

Attiecīgi pārbaudāms, vai konkrētajā gadījumā minētais pieteicējas tiesību ierobežojums (*neizsniedzot Atzinumu*) būtu pamatots.

[14] Bāriņtiesa savu atteikumu sniegt informāciju pamatojusi ar argumentu, ka konkrētajā gadījumā ir aizsargājamas bērna tiesības un ka Atzinumā ietvertā informācija ir apspriežama tikai ar tām personām, kas tieši piedalās klienta problēmas risināšanā, kā arī atsaukusies uz Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu, bet nav norādījusi konkrētu faktu konstatējumu vai apstākļu iestāšanos, kādā veidā Atzinumā ietvertās informācijas izpaušana pieteicējai vai tajā ietvertās informācijas raksturs kaitēs viņas dēlam.

No lietas materiāliem izriet, ka Atzinums tika sastādīts pēc Bāriņtiesas pieprasījuma saistībā ar Trešās personas iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu. Secināms, ka Atzinuma pieprasījums tika veikts, lai apzinātu un novērstu iespējamo Trešās personas psihoemocionālo apdraudējumu.

Tiesa, iepazīstoties ar Atzinuma saturu (*detalizētāku informāciju tiesa šajā spriedumā nenorāda, jo dokumentam noteikts ierobežotas pieejamības informācijas statuss*) secina, ka iespējamais Trešās personas psihoemocionālo apdraudējumu avots varētu būt pieteicēja (*par minēto ir informēta arī pieteicēja, lietas 144.lapa*).

Atzinumu sniegusi psiholoģe norādījusi, ka iespēju robežās ieteicams pieteicēju informēt par atzinumā secināto. Tiesas sēde psiholoģe I.P. paskaidroja, ka atzinumā ietvertā informācija būtu sniedzama pieteicējai tikai kopumā ar profesionāla psihologa papildus paskaidrojumiem, jo šādas informācijas saņemšana varētu radīt pieteicējai negatīvas emocijas, un neuzlabotu pieteicējas un trešās personas attiecības. Psiholoģe uzskata, ka atzinums būtu uzrādāms tikai profesionāla konsultanta klātbūtnē.

No pieteicējas un psiholoģes I.P. paskaidrojumiem tiesas sēdē (*lietas 144., 146.lapa*) izriet, ka psiholoģe I.P. ir savā profesionālajā darbībā saskārusies arī ar pieteicēju (*sniegusi konsultācijas*). Minētais netieši norāda, ka psiholoģei iespējams ir plašāka informācija par pieteicēju, kas viņai ļauj precīzāk prognozēt iespējamo Atzinumā sniegtās informācijas ietekmi uz pieteicēju un tās sekojošo rīcību. Līdz ar to tiesai ir pamats pieļaut negatīvo seku iestāšanās iespējamību, uz ko norāda

psiholoģe I.P. Atzinumā (*ja informācija tiks sniegta neierobežoti, proti bez psihologa klātbūtnes*).

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa paredz, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

Pamatojoties uz minēto, tiesa uzskata, ka Atzinumā sniegtās informācijas neierobežota informācija sniegšana pieteicējai nav pieļaujama, un minētajā gadījumā ir pamats ierobežot pieteicējas tiesības neierobežoti iegūt ar viņu saistīto informāciju, jo minētais var radīt papildus risku un apdraudējumu Trešās personas psihoemocionālajam stāvoklim.

[15] Tiesas sēdē (17.11.2011) Trešā persona paskaidroja, ka uzskata, ka Atzinumā esošā informācija nav jāzina pieteicējai (*lietas 137.lapa*).

Tiesa konstatē, ka Trešā persona uz lietas pēc būtības izskatīšanas brīdi ir pilngadīga (*Civillikuma 219.pants*). Secināms, ka ar pilngadības iestāšanos ir izbeigusies vecāku aizgādība (*vara*) pār bērni (*Trešo personu*). Līdz ar to A.A. pastāv tiesības noteikt informācijas apjomu (*saistībā ar sevi*), ko var iegūt savā rīcībā kāds no vecākiem, konkrētajā gadījumā māte.

Pamatojoties uz minēto, kopsakarā ar A.A. izteikto viedokli tiesas sēdē, secināms, ka ir pamatots atteikums izsniegt Atzinumu pieteicējai, tā ierobežojot minētās personas iegūt informāciju.

Tādējādi tiesa atzīst, ka Bāriņtiesa pamatoti atteica izsniegt pieteicējai Atzinumu.

[16] Pieteicēja, pārsūdzot Lēmumu, vienlaicīgi prasa atlīdzinājumu 5000 latu apmērā par personisko un morālo kaitējumu, kas viņai nodarīts ar Bāriņtiesas rīcību, nepamatoti atsakot izsniegt Atzinumu.

Pieteicējas ieskatā personiskais kaitējums ir nodarīts viņas godam un cieņai, savukārt morālais kaitējums saistīts ar viņas padarīšanu par pašas bērna ienaidnieku; ar darbībām, kas liedz rūpēties par bērnu; ar laiku, kas iztērēts tiesas procesiem, pārdzīvojumiem un kaitējumu veselībai, uztraucoties par bērna dzīves apstākļiem un morālo klimatu viņa apkārtnē.

Satversmes 92.panta trešajā teikumā noteikts, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Arī Administratīvā procesa likuma 92.pantā noteiktas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par personisko un morālo kaitējumu, kas nodarīts administratīvajā procesā. Savukārt Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu konkrēti regulē Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums).

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pants nosaka, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Tiesa iepriekš secināja, ka Bāriņtiesa rīkojās pamatoti, neizsniedzot pieteicējai Atzinumu. Līdz ar to, pastāvot šādiem apstākļiem, tiesai nav pamata vērtēt, vai pieteicējai ir atlīdzināms personiskais un morālais kaitējums. Proti, nekonstatējot Bāriņtiesas rīcības prettiesiskumu, ir noraidāms prasījums par personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[17] Tiesa pamatojoties uz procesuālās ekonomijas principu neanalizē pārējos lietas materiālos ietveros apsvērumus, jo tie nevar ietekmēt tiesas nolēmumu pēc būtības.

[18] Informācijas atklātības likuma pirmā daļa nosaka, ka iestādes izdoto administratīvo aktu par atteikumu sniegt informāciju vai izpildīt informācijas pieprasījumu, kā arī faktisko rīcību, kas izpaudusies kā informācijas nesniegšana vai nepienācīga sniegšana, var apstrīdēt un pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt minētā panta otrā daļa paredz, ka Administratīvās rajona tiesas spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu un 325.-329.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt *S.M.* pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Engures novada bāriņtiesai iepazīstināt pieteicēju ar psiholoģes *I.P.* 2009.gada 26.jūnija atzinumu par pieteicējas dēla iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu, kā arī personiskā un morālā kaitējuma 5 000 latu apmērā atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās Tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnesis

(personiskais paraksts)

A.Vīksne

NORAKSTS PAREIZS

Administratīvās rajona tiesas

tiesnesis _____ A.Vīksne
Jelgavā, 2012.gada 24.janvārī